

миллий психологияны, нұсқаның рухын аударыу биринши гезекте дилмашлардың дыққатында болыуы керек.

Бул мәселелер көркем аударманың изертленетуғын машкалаларының бири болып табылады.

Әдебиетлар

1. Актуальные проблемы теории художественного перевода. - М.: 1967.
2. Вопросы художественного перевода. - М.: 1985.
3. Федоров А.В. Основы общей теории перевода. - М.: «Высшая школа», 1993.
4. Вопросы теории художественного перевода. - Тбилиси: 1964.
5. Г.Гачечиладзе. Художественный перевод и взаимосвязи литератур. -М.: 1982.
6. Қырк қыз. Қарақалпақ фольклоры (Көп томлық) VI том. -Нөкіс: «Қарақалпақстан», 1980.
7. Қырк қыз. Рус тилине аударған Светлана Сомова. -Ташкент: Государственное издательство Узбекской ССР. 1949.
8. Сорок девушек. Рус тилине аударған Арсений Тарковский. - Нукус: «Қарақалпақстан», 1983.
9. Бекбергенова М.Д. Көркем аударма теориясы. - Нөкіс: НМПИ баспасы, 2005.

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада қарақалпақ қахрамонлик достони “Қырк қыз”нинг туркийзибон, Европа халқлари миллий тилларига бадий таржимаси масалалари муҳокама қилинган. Таржимада асл нұсханинг бадий қиёфасини сақлаб қолиш масалалари таҳлилге тортилган. Шунингдек, бадий таржимада миллий ўзликни англаш, миллий хусусиятлари, анъана ва маросимларни ўтказиш каби омилларга эътибор қаратилди. “Қырк қыз” достонининг бадий таржимасининг хорижий адабиётлар учун аҳамияти масалалари кўриб чиқилади.

РЕЗЮМЕ

В этой статье рассматриваются вопросы художественного перевода каракалпакского героического эпоса «Кырк кыз» («Сорок девушек») на национальные языки тюркоязычных, европейских народов. Изучаются вопросы сохранения художественного образа подлинника в переводе. А также проблемы передачи в художественном переводе национального своеобразия, особенностей национального характера, традиции и обрядов. Рассматриваются вопросы значения художественного перевода эпоса «Сорок девушек» для инонациональных литератур.

SUMMARY

This article discusses the issues of literary translation of the Karakalpak heroic epic "Forty Girls" into the national languages of the Turkic-speaking, European peoples. The issues of preserving the artistic image of the original in translation are being studied. As well as the problems of transferring national identity, features of the national character, traditions and rituals in literary translation. The issues of the significance in are considered the literary translation of the epic "Forty Girls" for foreign literatures.

«ЕДИГЕ» ДӘСТАНЫНЫҢ СЫРТ ЕЛЛЕРДЕ ҮЙРЕНИЛИҮИ

Г.К.Алламбергенова – еркин излениуши

Г.А.Бекбергенова - филология илимлери бойынша философия докторы

Әжинияз атындағы Нөкіс мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: фольклор, фольклоршунослик, «Едиге», достон, жиров, эпос, оғзаки ижод, таржима, вариант.

Ключевые слова: фольклор, фольклористика, "Едиге", дастан, жирау, эпос, устное творчество, перевод, вариант.

Key words: folklore, folklore study, "Edige", dastan, zhiraw, epic, oral creativity, translation, variant.

Дүнья фольклортаныу илиминде қарақалпақ халқының ауызеки халық дәретиўшилигиниң дүрданаларынан есапланған халық дәстанларын хәр тәрепке үйрениу дүнья фольклорист илимпазларының нәзеринде болып келмекте хәм бул пүткил дүнья цивилизациясында қарақалпақ фольклорының өз орнына ийе екенлигинен дәрек береді.

Бүгинги күнге келип Қарақалпақстанда халқымыздың миллий өзлиги хәм рухый тамырларының дереги болған халық ауызеки дәретпелери тек ғана елимизде емес, ал жәхан бойлап үйрениуге болған итибар жоқары қәдірленбекте. Себеби, «Инсаният жаратқан бийбаха мәдениет дүрданалары, ең алды менен, хәр бир миллеттиң фольклор көркем өнеринде көринетуғынлығы хәммемизге жақсы белгили. Түрли халықлардың миллий өзлигин, олардың тили хәм турмыс тәризин, дәстүр хәм үрп-әдетлерин сәулендиретуғын бақсышылық өнери улыўмалық мәдениеттиң ажыралмас бөлеги сыпатында хәммемиз ушын қәдірлидур» [1].

Германиялық алым Карл Райхл қарақалпақ фольклорын немис хәм англис тилинде сөйлеуши халықларға жеткизиуиде хәм оған тән болған поэтикалық дәстүрлерди түркий халықлар фольклоры контекстинде анықлау бойынша көплеген жұмыслар алып барған илимпаз болып есапланады. Бонн университети профессоры, немец алымы Карл Райхель 1943-жылы 4-июльде Германияның кубласындағы Вайден қаласында дүньяға келген. Мюнхен университетин француз, португал, англис тиллери қәнигеликлери бойынша питкерген.

Сондай-ақ, Франция хәм Англия (Кембридж) университетлеринде тәлим алған. Тил илимлери бойынша докторлық дәрежеге ийе хәм полиглот алым болып табылады. Хәзир Бонн университетинде ислеиди. Қарақалпақ халық ауызеки дәретпелерин, атап айтқанда қарақалпақ эпосларын узақ шет ел халықлары тилле-

рине аударыу, бастырып шығарыу хәм оны жанлы фольклор мысалы сыпатында үйрениу ислеринде Карл Райхльдин хызметлери айрықша болды. Карл Райхл өткен әсирдин 80-жыллары Қарақалпақстанға келип, қарақалпақ халқының жыраушылық искусствосын үйренген. Алым Жумабай жырау Базаров пенен ушырасып, «Едиге» дәстанын магнитофонға жазып алыуға ерискен. Соның менен бирге, ол басқа да қарақалпақ алымларынан бұрын жазып алынған видео-тасмалард менен танысып шығады хәм хәр қыйлы шараятларда айтылған жырау сөзлерин (жырларын) бири бири менен салыстырып, эпостың мұдамы өсип-өзгериуде болып туратуғын жанлы фольклорлық жөнелис екенлигин анықлады. Қарақалпақ эпосының жыраудан усылайынша жазып алынуы тек Европа илими ушын ғана емес, ал Шығыс илими ушын да үлкен жаңалық еди. Ол «Едиге» дәстанын тек тексти менен ғана емес, музыкасы, артистлик атқарылуы өзгешелиги менен жазып алған. Бул илим ушын үлкен бахалы мийнет еди.

К.Райхл дүнья фольклористикасы ушын үлкен жаңалық ашты. Ол әйемнен көшпели турмыста қәлип-лескен эпостың ауызеки атқарыушысы жыраудың дәретіўшилигин дүньяға танытты. Илимпаз эпикалық шығарманың жанлы атқарыушысын өз көзи менен көрип, бул процесс қалай әмелге асырылатуғынлығын изертледі. К.Райхл қарақалпақ эпосларын жазып алған шет ел илимпазлары И.А.Беляевтан, А.Диваевтан соңғы илимпаз сыпатында фольклортаныу тарийхына кирди.

2008-жылы Финляндия пайтахты Хельсинки қаласында «Едиге» дәстанының Жумабай жырау Базаров атқарған варианты англис тилинде китап болып басылып шықты. Китап сегиз бөлимнен турады. Бул китапта К.Райхльдин «Едиге» қарақалпақ халқының ауызеки эпосы» атлы кириспеси, дәстанның Жумабай жырау вариантының латын имласы менен жазылған қарақал-

пақша тексти, инглис тилиндеги аудармасы, тексттин сөзлиги, комментарий, библиографиясы, карақалпақлар турмысы ҳаққында тарийхта бар мағлұматлар менен глоссарий, Жумабай жыраў Базаровтың «Едиге» эпосын атқарған видео дискети берилген. К.Райхл тәрәпинен жыраўшылық өнери толық түрде жазып алынған. Карақалпақ халық эпосы биринши мәртебе усы тақылетте китап оқыўшыларға усынылған хәм бул илим ушын жаңалық болды.

К.Райхлдың «Едиге» эпосы бойынша бул илимий изертлеўинде оның қазақ, башкурт, татар версияларын сөз ете отырып, карақалпақша вариантының айырмашылығына тоқтайды. Буннан бурын В.М.Жирмунский «усы эпостың басқа халықларға салыстырғанда мазмуны жағынан ең толық хәм көркем варианты карақалпақларда» деген еди. К.Райхлдың жазып алған тексти 4000 қатарға жақын, жыр хәм қара сөз бенен берилген. Илимпаз жыраўдың айтқан хәр бир сөзине, интонациясына итибар береді. Оған бул ислерде карақалпақ илимпазларынан Қ.Байниязов, С.Бахадырова, Ә.Алимовлар жақыннан жәрдем берген. Автор өз китабын жазыў барысында Н.Баскаков, Д.Насыров, О.Бекбаулов, Қ.Мәмбетназаров, М.Календеров, Қ.Мақсетов, К.Мәмбетов, К.Алламбергенов мийнетлеринен пайдаланған. Соның менен бирге, ол бул аударма ислеринде «Қарақалпақ тилиниң түсиндирме сөзлиги» китабының IV томлығынан да өнимли пайдаланған. Карл Райхл карақалпақ қобызы менен жыраўын, жыраўшылық өнериниң жанлы ҳалатын пүткіл дүнья жәмийетшилигине таныстырған алым. Усылайынша алым карақалпақ жыраўы хәм ол жанлы атқарған «Едиге» дәстаны арқалы Батыс еллери илимий жәмийетшилигине эпослардың жанлы дөретиўшилиқ процесс екенлигин дәлилледі.

Карл Райхл «Едиге» - тарийхый шынлыққа жақын дәстан. Онда сизиң халқыңыздың тарийхы, өтмиши сәўлеленген. Оның үстине бурынғы аўкам дәўиринде дәстанның бираз «туншыққанынан» да хабарым бар. Сонлықтан болса керек, «Едиге»ни инглис тилине тезирек аударғанды макул көрдим.» - дейди [3].

Оның пикиринше, Шығыс халықлары менен Батыс халықларының әдебиятының, мәдениатының, үрп-әдетлериниң арасындағы үлкен айырмашылық олардың тиллеринде де айқын сезиледи. Оның үстине «Едиге»ни тайын текст арқалы емес, ал, Жумабай жыраўдың қас-сетаға жаздырылған хаўазы арқалы аударған. Бул усылдың бираз қыйыншылықларды пайда ететуғыны мәлим. Карақалпақ тилиндеги айырым диалектологиялық бирликлер менен фразеологиялық сөз дизбеклерин инглис тилине аударыўда бираз қыйыншылықлар туўылады.

Карл Райхл «Едиге», «Манас» дәстанларын инглис хәм немис тиллерине аудардым Булардың ишинде карақалпақ фольклорына меҳрим өзгеше хәм ойлаўымша, изертлеўлеримниң де үлкен бөлегі усы халықтың аўызеки дөретиўшилигине тийисли»-дейди [2].

1981-жылы Карақалпақстанда әмелге асырған фольклор экспедициясы даўамында ол карақалпақ жыраўы Жумабай Базаров (1927–2006) тан «Едиге» дәстаны ҳаққында биринши мәртебе сол дәўирдің заманағөй техника қуралы – магнитофонға жазып алыўы оның карақалпақ эпикалық дөретиўшилигин үйрениўдеги әҳмийетли хызметлериниң бири болды. Алым және Жумабай Базаров репертуарындағы басқа дәстанларды да дерлик толық рәўиште жазып алыўға еристи.

Карл Райхлдың өзбек хәм карақалпақ халқының аўызеки дөретпелери үлгилерине байланыслы салыстырмалы изертлеўлери 1981 жыллардағы Ташкент хәм Нөкис қалаларындағы илимий излениўлериниң нәтийжеси сыпатында 1985 жылы Германияның Висбаден қаласында *“Oral Tradition and Performance of the Uzbek and Karakalpak Epic Singers”* атамасы менен

баспадан шықты.

Карл Райхлдың карақалпақ халық дәстанын жыраўдың аўзынан жазып алып, оны хатқа түсирип, илимий таллағаны, оның сөзлигин ислеп шыққаны және карақалпақлардың турмысын дүньяға танытыў мақсетинде тарийхы, этнографиясы, дәстүри ҳаққында жазғаны, Жумабай жыраўдың «Едиге»ни атқарыў видеосын бергени хәм де Өзбекстан халықларының мәдениатын, халық мийрасын шет елде үгит-нәсиятлап атырғаны – оның тек немец халқының талантлы илимпазы екенлигинен ғана емес, улыўма инсаний мәплерди сүйиўши шын мәнисиндеги ҳақыйқый уллы алым екенлигинен де дерек берип турады.

2007 жылы Финляндия илимлер академиясы алымның «Едиге» дәстаны ҳаққындағы монографиясында дәстанның Жумабай жыраў Базаровтан жазып алынған вариантын баспадан шығарды. Бул китап *“Edige. A Karakalpak oral epic”* (Едиге. Карақалпақ аўызеки эпикалық шығармасы) деп аталып «Едиге» дәстанының инглис тилине аудармасы болып табылады. Өз китабында Карл Райхель дәстанның Жумабай жыраў Базаров атқарған вариантын пайдаланған. Дәстанды аудармалаў процессинде алым фонетикалық мәселелерге де итибар қаратқан. Карақалпақ тилиндеги айырым сөзлердің айтылыўын инглис, итальян, француз, шотланд тилиндеги сеслер менен салыстырып анализлеген. Китаптың кирисиў бөлиминде илимпаз «Едиге» дәстанының тарийхы ҳаққында толық мағлұмат берип өтеди. Сондай-ақ, ол улыўма эпикалық шығармаларға да шолыў жасайды.

Өз мийнетинде Карл Райхл карақалпақ халқының өтмиш тарийхын хәм ҳәзирги дәўирдеги статистикалық мағлұматларды да келтирген. Және де «қарақалпақ» сөзиниң мәнисин де сырт елли китап оқыўшыларға түсиндирип өткен. К.Райхль карақалпақ тилиндеги «жыраў» хәм «бақсы», «дәстан» сөзлерин терең анализлеген хәм бул сөзлердің Орта Азиядағы басқа да түркий халықлардағы мәниси (қазақ, түркмен, өзбек, қырғыз) ҳаққында да изертлеўлер жүргизген. Изертлеўлер барысында ол «Қырқ қыз» дәстанының тек карақалпақ халқында ушырасқанлығын атап өтеди.

Илимпаз өз китабында Карақалпақстанның тарийхы ҳаққында айтып өтеди хәм «қарақалпақ» сөзине де анықлама берген. Ол «қарақалпақ» сөзи «қара» хәм «лапақ» деген сөзлерден қуралғанын атап өткен. Сондай-ақ, ол дәстан жанрының қахарманлық эпикалық шығарма екенлигин де дәлиллейди.

Карақалпақ халқына тийисли болған басқа да дәстанлар ҳаққында айта келип, «Қырқ қыз» дәстанының ең белгилі шығарма екенлигин де көрсетип өткен. К.Райхль 20-томлық карақалпақ фольклоры ҳаққында да мағлұмат берип өтеди. Өз китабында ол Едигениң тарийхый шахс екенлигин көрсете отырып, «Едиге» дәстанының советлер дәўиринде сиясий себеплерге бола қадаған етилип келингенлигине де тоқтайды.

К.Райхл китапта Едиге ҳаққында толық тарийхый мағлұмат келтирген. Едигениң татар, қазақ, башқыр хәм ноғай халықлары дәстүрлериндеги вариантлары да илимпаз тәрәпинен толық үйренилип шығылған.

«Едиге» дәстанының карақалпақ дәстүриндеги варианты ҳаққында айта келип, алым Жумабай жыраўдың бул аўызеки шығарманы ядтан билетуғын ең ақырғы жыраў екенлигин атап өтеди. Бул жерде ол жыраўшылық көркем өнерине де итибар қаратады. Илимпаз дәстанның ҳәзирги дәўирге келип 12 версиясының бар екенлигин хәм 10 қолжазба вариантының Өзбекстан Илимлер Академиясының Карақалпақстан филиалы архивинде бар екенлигин изертлеген. Ол өзиниң 12 версияны 1993-жылы Шоманайда Жумабай жыраў Базаровтан жазып алып усы китабында усыңғанын атап өтеди.

Автор Бекимбет жыраў, Ерполат жыраў, Қыяс

жыраў, Өтенияз жыраў, Жумабай жыраў Сейдуллаев, Жанназар жыраў Ақназаров, Абдирасули жыраў, Қарам жыраўлар хәм олардың атқарған вариантлары хәм текстлери ҳаққында мағлыұмат береді. Сондай-ақ Жумабай жыраў ҳаққында толық мағлыұматлар берилип өткен хәм “Едиге” дәстанының Жумабай жыраў атқарған варианты кеңнен үйренілген.

Карл Райхл дәстандағы қосық қатарлары дүзилісі хәм музыкалық безелиўин де изертлеген. Дәстанда ушырасатуғын «тон», «жыраў», «арак», «шаңарақ», «той», «қанжар», «бий», «пир», «бақсы», «қарағай», «жасаўыл», «жүзбасы», «карнай», «сурнай», «сүйинши», «хә», «шуў», «тойхана», «ийшан», «пота», «тобылғы», «теңге», «пери» хәм т.б. сөзлерди сол турысында қалдырған. Соң бул сөзлерге китаптың ақырында глоссарий түрінде түсиник берип өткен. Буның менен ол миллий колоритти сақлап қалыўға тырысқан.

Илимпаз өз аудармасында дәстанның қарақалпақ халқына тән болған барлық үрдислерди сақлап

қалыўды мақсет еткен. Айырым батыс оқырманларына таныс емес сөзлер хәм терминлерге жетерли дәрежеде түсиндирме берілген.

Китабының ақырында автор дәстанда ушырасқан айырым сөзлер, сөз дизбеклери хәм гәплерге комментарий келтирген. Дәстанның аудармасындағы хәр бапта қосық қатарларының ноталары да берілген.

Соны да айтып өтиў керек, қарақалпақ фольклорының илиминде Карл Райхл биринши мәрте өз аудармасын, яғный “Едиге” дәстанын оның бақсы яки жыраў тәрәпинен жанлы түрде жырланған вариантын компакт-диск пенен биргеликте баспадан шығарыў тәжирийбесин баслап берди.

Жуўмақлап айтқанда, талантлы немец илимпазы Карл Райхл қарақалпақ халқының фольклорын, усы арқалы қарақалпақ халқының әдебиятын хәм мәдениетин үйренип хәм оны пүткил дүньяға танытыўда айрықша үлес қосқан көрнекли илим ғайраткери болып табылады.

Әдебиятлар

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Халқаро бахшичилик санъати фестивали очилиш маросимига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқи / «Халқ сўзи». –Тошкент: 2019.7апрель. № 68
2. Алламбергенов К. Қарақалпақ халық дәстаны «Едиге». -Нөкис: «Билим», 1995
3. «Едиге» - дүнья нәзеринде (К.Райхл менен С.Жәниев сәўбети). / «Еркин Қарақалпақстан», 4-октябрь 2003-жыл, №122 (17868)
4. Edige. A Karakalpak oral epic” Academia Scientiarum Fennica Vol.CXLI No. Helsinki 2007. Suomalainen tiedeakatemia Academia Scientiarum Fennica.

РЕЗЮМЕ

Ушбу мақолада қарақалпақ халқ достони “Едиге” ни хорижда ўрганиш масалалари муҳокама қилинади. Немис олими Карл Райхелнинг “Едиге” таржимасининг айрим масалалари таҳлил қилинади.

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассматриваются вопросы изучения каракалпакского народного эпоса «Едиге» зарубежом. Анализируются некоторые вопросы перевода «Едиге» немецким учёным Карлом Райхлем.

SUMMARY

This article discusses the issues of studying the Karakalpak folk epic “Edige” abroad. Some questions of the translation are analyze of “Edige” by the German scientist Karl Reichel.

XX ÁSIR BASÍNDAGÍ POEZIYADA MILLIY AǴARTÍWSHÍLIQ MÁSELELERI

B.A.Davletov – *filologiya ilimleriniń kandidati, docent*
Ajiniyaz atındaǵı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı

Tayanch so'zlar: doston, tarjima, xalq shoirlari, qo'shiq, madaniyat, ma'rifiy ishlar, kotib.

Ключевые слова: эпос, перевод, народные поэты, песни, культура, просвещение, секретарь.

Key words: epic, translation, folk poets, song, culture, enlightenment, secretary.

Dóretiwshe haqqında ilimiy pikirler júritiw ushın onıń ómiri, jasaǵan dáwirini tuwralı keń túrde málim etken maqul.

XIX ásirdeń aqırı XX ásirdeń basında jasap ómir súrgen hám usı dáwir ádebiyatınıń hár tárepleme hám ján-jaqlama bayıwına úles qosqan shayırlar Seyfúlgabıt Májitov, Qasım Awezov hám Qazı Mawlik (Mawdit) Bekmuhammedlardı atap ótsek boladı. Usı shayırlar hám jámiyetlik iskerlerdiń ishinde shayırlar hám aǵartıwshı Mawdit Bekmuhammed ulınıń dóretpeleri belgili orın tutadı. Onıń janlı dóretiwshiligi qaraqalpaq ádebiyatınan iliminde eń az izertlengen hám ádil bahasınıń óz dáwirinde ala almaǵan máselelerden esaplanadı.

Qazı Mawlik dóretiwshiligi máselesi tek ádebiyatshı ilimpazlardı ózine tartıp qalmadan shayırlar dóretpelerine qızıǵıwshılar tariyxshı, etnogrflar, tilshi, pedagoglardı da ózine tartıp keldi.

Qazı Mawlik (Mawdit) Bekmuhammed ulı 1885-jılı Shımbay qalasında ulama shańaraǵında dúnyaǵa kelgen. Xojalardan esaplangan. Shayırdıń ákesi Bekmuhammed axun degen adam bolǵan. Bekmuhammed ata-babasınan kiyatırǵan oqımshı, ziyalı esaplangan. Bekmuhammedtiń ózi axun, waqtında Qaraqum iyshan, Xiywa sońınan Buxaradaǵı Mir Arab medreselerin pitkergen.

Qazı Mawlik haqıyqatında ápiwayı shańaraqtan emes al oqımshı, bardamlı jerden shıqqanlıǵın Qazı Mawliktiń balası A.Abiullaev maqullap qızıqlı maǵlıwmatlardı beredi. Bekmuhammed zamannıń talabın durıs túsinip balalarına jaqsı tárbiya menen qosa joqarı bilim beriwge de háreket etken. Bekmuhammedtiń Mawditten basqa Mawwid degen

ekinshi balasında bolǵan. Ákesi bul eki balasında áwele óziniń meshitinde oqıtqan. Ol balalarına óz meshitinde diniy talimatları menen birlikte ádebiyat, tariyx hám mádeniyatqa baylanıslı bilimlerde de úyretip bilim berip bargan. Onıń úyindegi kitapxanasında kóplegen arab, farsı tilinde jazılǵan ilimiy hám kórkem kitaplar kóp bolǵan. Jas Mawdit oǵada talantlı, ziyrek, aqıllı bala bolǵan. Ol túni boyı kitapxanada kitap oqıp otırǵan. Onıń oqıwǵa degen iqlası kúnnen kúnge asa baslaydı. Bekmuhammed balasınıń oqıwǵa bilim alıwǵa qızıǵıwshılıǵın sezip onı Qaraqum iyshan medresesine oqıwǵa beredi. Mawdit qunt penen oqıwǵa kiriskeń kúnderde onıń úyinde qayǵılı waqıya júz beredi. Onıń, inisi Mawwid awırıp qaytıw boladı. Bul waqıyadan keyin Qazı Mawlik kóp waqıt qıynalıp júredi. Qazı Mawlik qosıqlarında óziniń jekkeligin aytıp inisin esleydi. Máselen, ol óziniń belgili «Sápiwra menen aytısında»:

Kúnde meniń ash halatım darazdur,

Ózim ekkedurman pursatım azdur [5:214]

-dep jazadı.

Qaraqum iyshan medresesinde Mawlik medreseniń tártibi boyınsha birinshi gezekte islam talimatın diniy islam kórkem ádebiyatların úyrengen hám óz bilimін jetilistirgen. Ol dáwirlerde Qaraqum iyshan medresesi Orta Aziyadaǵı belgili medreselerden esaplangan.

Qaraqum iyshanlarınń medresesiniń bay kitapxanası bolǵan. Mawliktiń bul jerde islam dini boyınsha kóp kitaplardı úyreniw menen birge «Hámre-Hámse», «Shaxnama», «Házireti Áliy», «Hákim Ulıqpan haqqında ápsana»,